YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

Google Scholar
OPEN ACCESS
ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY
OpenAIRE
ROAD
НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА eLIBRARY.RU
Academic Resource Index ResearchBib
ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE
CYBERLENINKA
BASE
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
Crossref

ISSN: 2992-8982
https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/
2025

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 750 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников 18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович

O‘zbekistonda faoliyat ko‘rsatayotgan soliq to‘lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag‘batlantirish masalalari 26
To‘xtaboyev Nuriddin Isomiddin o‘g‘li

Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review 32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi

Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari 38
Primova Shaxlo Jumayevna

Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash 43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi

Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish 52
Qodirova Zilola Maxmud qizi

Qo‘shilgan qiymat solig‘i ma’muriyatchiligining ilg‘or xorij tajribasi 57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo‘nalishlari 71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro‘zigul Akmaljon qizi

Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan’s industrial sector under the fourth industrial revolution 76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich

Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O‘zbekiston mehnat bozoridagi o‘zgarishlar 89
Tilabova Kumush Farhod qizi

Mamlakatda “yashil” iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish 95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o‘g‘li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich

“Ta’lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish” 101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.

Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan 105
Toyirova Hamida Umedovna

Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli 114
Shakhlo Davirova

2020–2024-yillarda o‘zbekistondagi iqtisodiy o‘sish dinamikasi 120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro‘zbek

O‘zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo‘nalishlari 125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi

Sug‘urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta’siri 133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o‘g‘li

Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security 138
Mamayusuf Abdusamatov

Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo‘nalishlari 143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich

Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров 150
Ахмедходжаев Равшан Темурович

Xo‘jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish 157
Safarov Alisher Ibrohim o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi 163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi

Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari 167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna

Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innavatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari 173
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna

Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом 178
Бердиева Дилфуза Ахатовна

Improving long-term assets accounting and auditing 184
Gulboy Yusupov

Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli 189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich

Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar 193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur

Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar 200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li

Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish 206
To'qliyev Abdirauf Bahodir o'g'li

Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri 214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna

Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса 219
Садикова Раъно Абдуллаевна

Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati 225
Salixova G.J

Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi 230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li

Measuring methodologies of influence of the esg factors 235
Tolipova Feruza Alisherovna

Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития 240
Омонов Отажон Журакулович

Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish 249
Quziev Ravshan Ramazanovich

Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана 253
Каршиева Мохинур Олим кизи

Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida) 257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich

Умные города как фактор экономического развития 261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева

Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан 266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна

Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish 270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich

Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash 275
Fozil Xolmurotov

Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlari 282
Quliyev Begimqul Melikovich

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi 289
Eshqobulova Charos O'roq qizi

Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency 292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna

Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish 298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich

To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari 303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi

Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan) 307
Azimov Shakhzod

Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari 314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li

Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari 319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich

Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях 323
Джураева Гузаль Шавкатовна

Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari 328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna

O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari 332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li

Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili 336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi

Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish 342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna

Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash 352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna

O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri 358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich

Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integrasiyasi istiqbollari 362
Ochilov Abdujabbor Akramovich

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari 369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna

Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni 375
Pulatov Shaxron Axmedovich

Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari 379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich

Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida) 390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li

Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari 397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna

Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti 403
Yulduz Usmanova

Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati 411
Hamroyeva Umida

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan 415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi

Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aktsiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv 423
Urinov Bobur Nasilloyevich

JAS – barqaror qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi 423
Baynazarov Elmurod Erkinovich

Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo‘llari 435
Olimov Abror Axadjon o‘g‘li

The impact of digital financial technologies on the financial system 439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o‘g‘li, Pardayev Olim Mamayunusovich

Korxona eksport salohiyatini oshirishning “yashil” marketing mexanizmi 443
To‘rayev Shohrux Halimovich

O‘zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo‘llari 448
Fayazov Muxiddin Sobirovich

Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo‘yicha xalqaro tendensiyalar 453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich

Ayollar tadbirkorligining tarixi: O‘zbekiston va dunyo bo‘yicha rivojlanishi 459
Burxanova Sabo Tulanovna

Qimmatli qog‘ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo‘llari 466
Xalilov Umid Ishtemirovich

Korxona moliyaviy ko‘rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv 470
Dilshodjon O‘rinov, Sanobar Ismoilova

Iqtisodiy o‘zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta’minlanishi omil va mezonlari 475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi

Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector 481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich

Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства 486
И.Ж.Исаков

O‘zbekistonda an’anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish 490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi

Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida 497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li

Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari 503
Abdikarimova Zilola Baxramovna

Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста 508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)

Изучение условий финансирования проектов международными банками развития 513
Жалилова Барнохон Суръатжоновна

O‘zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish 517
Shodmonqulov Temurbek Ulug‘bek o‘g‘li

Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari 522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna

Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o‘sishga ta’siri 528
Qo‘shbaqov Aybek Shovqiyevich

Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan 535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o‘g‘li, Toshpulatova Munisabonu

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari 541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich

Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования 547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна

Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri 555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich

Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni 560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich

Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari 565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich

Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия 570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева

Премущества и вызовы перехода на зелёную экономику 580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи

Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish 586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna

Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari 591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li

The main directions for improving innovative activities in agriculture 598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna

Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi 605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li

Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari 610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna

Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar 615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich

Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan 621
Alimov Ilhomjon Ikromovich

Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экпортном направлении 628
Ўролова Севара Бехзод кизи

Оценка степени риска инновационной деятельности 634
Алиева Эльнара Аметовна

Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari 638
Maxkamova Sayyora Shokirovna

Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari 641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi

Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari 648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li

Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari 653
Safarov Javohir Ismoilovich

Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari 659
G'aniyev Zafar Usanovich

Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati 666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li

Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar 670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich

Tourism finance for sustainability: investing in green futures 674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ta’lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar 681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o‘g‘li

Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti 686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o‘g‘li

Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы 692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна

Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili 704
Jiyanov Uktam Panjiyevich

Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi 712
Raxmonova Feruza Musakulovna

Maktabgacha ta’lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati 716
Dusmaxamedov Abdujalil Abdusabirovich

Davlat korxonasini xo‘jalik jamiyatiga o‘zgartirishning foydali jihatlari 720
Z.D. Sanjarov

The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan 724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva

Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга 727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи

Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана 735
Мусаева Шоира Азимовна

Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish 739
Yaxyayev Ziyodilla Lutfullayevich

Yangi o‘zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati 744
Azimova Shoxista Salohiddinovna

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI

Azimova Shoxista Salohiddinovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Ijtimoiy fanlar kafedrasi katta o’qituvchisi
Orcid: 0009-0008-5803-0671

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda xususiy tadbirkorlikning bandlikni ta’minlash, iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va eksport salohiyatini kengaytirishdagi ahamiyati asosiy e’tiborda bo‘lgan. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar, qonunchilikdagi o‘zgarishlar va tadbirkorlik muhitini qo‘llab-quvvatlash choralari tahlil qilinib, ularning iqtisodiy samaradorligi baholangan. Natijalarga ko‘ra, xususiy sektorning rivoji mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligida muhim omil hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: xususiy tadbirkorlik, iqtisodiy o‘sish, bandlik, investitsiyalar, innovatsiyalar, iqtisodiy siyosat, kichik biznes, O‘zbekiston iqtisodiyoti.

Abstract: This article examines the role of private entrepreneurship in the economy of Uzbekistan. The study focuses on its impact on employment creation, stimulation of economic growth, attraction of investments, and expansion of export capacity. It analyzes government reforms, legislative changes, and support measures for entrepreneurial activities, evaluating their economic effectiveness. The findings indicate that the development of the private sector is a key factor in ensuring the socio-economic stability of the country.

Key words: private entrepreneurship, economic growth, employment, investment, innovation, economic policy, small business, Uzbekistan economy.

Аннотация: В статье рассматривается роль частного предпринимательства в экономике Узбекистана. Основное внимание уделено его влиянию на обеспечение занятости, стимулирование экономического роста, привлечение инвестиций и расширение экспортного потенциала. Проанализированы государственные реформы, изменения в законодательстве и меры поддержки предпринимательской деятельности, а также дана оценка их экономической эффективности. Результаты показывают, что развитие частного сектора играет ключевую роль в обеспечении социально-экономической устойчивости страны.

Ключевые слова: частное предпринимательство, экономический рост, занятость, инвестиции, инновации, экономическая политика, малый бизнес, экономика Узбекистана.

KIRISH

O‘zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Mamlakatning iqtisodiy siyosatida xususiy sektor davlatning asosiy rivojlanish strategiyalaridan biri sifatida qaralmoqda. Xususiy tadbirkorlik iqtisodiy o‘sishni ta’minlash, yangi ish o‘rinlarini yaratish, aholining turmush darajasini yaxshilash, innovatsion yondashuvlarni joriy qilish hamda tashqi savdoni rivojlantirishda muhim o‘rin egallaydi.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasi tomonidan iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotni jadallashtirish, faol ishbilarmonlik muhitini shakllantirish, bunyodkorlik tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash va aholi uchun munosib hayot sharoitlarini yaratishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Jumladan, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mamlakat iqtisodiyotining asosiy bo‘g‘ini sifatida izchil rivojlanmoqda. Bugungi kunda ushbu

sohani yanada kengaytirish, tadbirkorlik subyektlarini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash va rag‘batlantirish borasida tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Masalan, 2024–yil 1–may holatiga ko‘ra, Toshkent shahrida faoliyat yuritayotgan tashkilot va korxonalar soni (fermer va dehqon xo‘jaliklaridan tashqari) 99 926 tani tashkil etgan bo‘lib, ulardan 87 727 tasi kichik korxonalar va mayda firmalar hisoblanadi [1].

Xususiy tadbirkorlikning O‘zbekiston iqtisodiyotidagi strategik o‘rni quyidagi asosiy yo‘nalishlarda yaqqol namoyon bo‘ladi:

1. Bandlikni ta’minlash – Xususiy tadbirkorlik aholi bandligini oshirishda asosiy omil bo‘lib, ayniqsa, kichik va o‘rta biznes sektori ko‘plab yangi ish o‘rinlarini yaratishga xizmat qilmoqda. 2023–yilda band bo‘lganlarning 78 foizdan ortig‘i aynan ushbu sektorda mehnat qilgani kuzatilgan.

2. Iqtisodiy diversifikatsiyani ta’minlash – Xususiy sektor mamlakat iqtisodiyotining qishloq xo‘jaligidan sanoat va xizmatlar sohasiga o‘tishida muhim vosita bo‘lmoqda. Tadbirkorlik subyektlari zamonaviy texnologiyalarni joriy qilgan holda eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirayotganlari kuzatilmoqda.

3. Investitsiyalarni jalb qilish – Xususiy sektor rivoji ichki va tashqi investitsiyalar uchun qulay muhit yaratib, xorijiy sarmoyadorlar ishtirokini kengaytirmoqda. Jumladan, erkin iqtisodiy zonalarda tadbirkorlar uchun maxsus soliq va bojxona imtiyozlari taqdim etilmoqda.

4. Innovatsiyalarni joriy etish – Startaplar va texnologik kompaniyalar faoliyati orqali yangi g‘oya va texnologiyalarni ishlab chiqish, raqamli yechimlarni iqtisodiyotga tatbiq etish jarayonlari tezlashmoqda.

5. Eksport salohiyatini kengaytirish – Kichik biznes subyektlari tomonidan tayyorlanayotgan tekstil, charm buyumlari, qayta ishlangan oziq-ovqat mahsulotlari kabi noan’anaviy eksport tovarlari xorijiy bozorlarda o‘z o‘rnini topmoqda.

Mazkur omillar O‘zbekistonda xususiy tadbirkorlik faoliyatining nafaqat iqtisodiy o‘sishga, balki ijtimoiy barqarorlik va aholi farovonligiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatayotganini tasdiqlaydi. Shu boisdan, tadbirkorlik muhitini takomillashtirish hamda xususiy sektorga qaratilgan davlat siyosatini chuqur tahlil qilish bugungi kunda dolzarb ilmiy-ijtimoiy vazifalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O‘zbekiston Respublikasida xususiy tadbirkorlikni o‘rganish bo‘yicha bir qator ilmiy izlanishlar olib borilgan bo‘lib, bu borada bir qator olimlar tomonidan muhim nazariy-amaliy asoslar ishlab chiqilgan. Jumladan, Q.Q. Mambetjanov, X.T. Qodirov, M.S. Qosimova, R.A. Sodiqova, Sh. Yuldashev, S. G‘ulomov, N.Q. Muradova va boshqa tadqiqotchilar tomonidan respublikada kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlariga bag‘ishlangan muhim ilmiy tadqiqotlar o‘tkazilgan [2].

Xususan, B. Xodiyevning “Tadbirkorlik iqtisodiyoti” (2018) nomli asarida tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiyotdagi o‘rni, rivojlanish omillari va uning ijtimoiy-iqtisodiy ta’siri har tomonlama tahlil etilgan. Shuningdek, Jo‘raev Q. va Ahmedov M. tomonidan tayyorlangan “Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik” (2020) nomli asarda bozor munosabatlari sharoitida tadbirkorlikning funksiyalari, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari, tartibga solish choralari yoritilgan bo‘lib, O‘zbekistonda kichik va o‘rta biznesni rivojlantirishda davlat siyosatining o‘rni bo‘yicha qimmatli nazariy va amaliy mulohazalarni beradi.

S. G‘ulomovning “Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish asoslari” (2019) asarida kichik biznesning iqtisodiyotdagi tutgan o‘rni, rivojlanish bosqichlari va strategiyalari, moliyalashtirish mexanizmlari va zamonaviy yondashuvlar muhim o‘rin egallaydi. Ushbu asar kichik biznesni rivojlantirish bo‘yicha chuqur tahliliy mulohazalarni o‘z ichiga olgan.

Shuningdek, A. Allayarovning “O‘zbekistonda tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari” (2021) nomli asarida xususiy tadbirkorlik sohasida oxirgi yillarda kuzatilayotgan o‘sish sur’atlari, tendensiyalar va mavjud tizimli muammolar statistik tahlil asosida ko‘rsatib berilgan. Mazkur manbada keltirilgan raqamli ma’lumotlar, real holatlar va amaliy misollar ushbu maqolaning nazariy asosini mustahkamlash hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda xususiy tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi o‘rnini aniqlash uchun rasmiy statistika ma’lumotlari, hukumat qarorlari va ochiq manbalar tahlil qilindi. Olingan ma’lumotlar statistik va taqqoslov tahlil usullari orqali umumlashtirilib, xususiy sektorning iqtisodiy ko‘rsatkichlardagi ulushi va dinamikasi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xususiy tadbirkorlikning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati quyidagi yo‘nalishlarda yaqqol namoyon bo‘lmoqda:

Hududlarni rivojlantirish – Xususiy tadbirkorlik qishloq va tumanlarda kichik biznes subyektlarining

shakllanishi orqali hududiy iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qilmoqda. Aholi bandligining mahalliy darajada ta’minlanishi natijasida ijtimoiy tenglikka erishish imkoniyati kengaymoqda. Ayniqsa, qishloq joylarda ochilgan kichik korxonalar mahalliy aholining doimiy daromad manbaiga ega bo‘lishini ta’minlab, ichki migratsiya darajasini sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qilmoqda.

O‘rta sinfni shakllantirish – Mamlakatda tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishi natijasida moliyaviy jihatdan barqaror, o‘z daromad manbaiga ega bo‘lgan o‘rta ijtimoiy qatlam shakllanmoqda. Bu esa ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, fuqarolarning iqtisodiy hayotdagi ishtirokini kuchaytirish va demokratik jarayonlarda faol bo‘lishiga asos yaratmoqda. O‘rta sinfning kengayishi nafaqat iqtisodiy, balki siyosiy va ijtimoiy barqarorlikning ham muhim kafolati sifatida e’tirof etilmoqda(1-rasm).

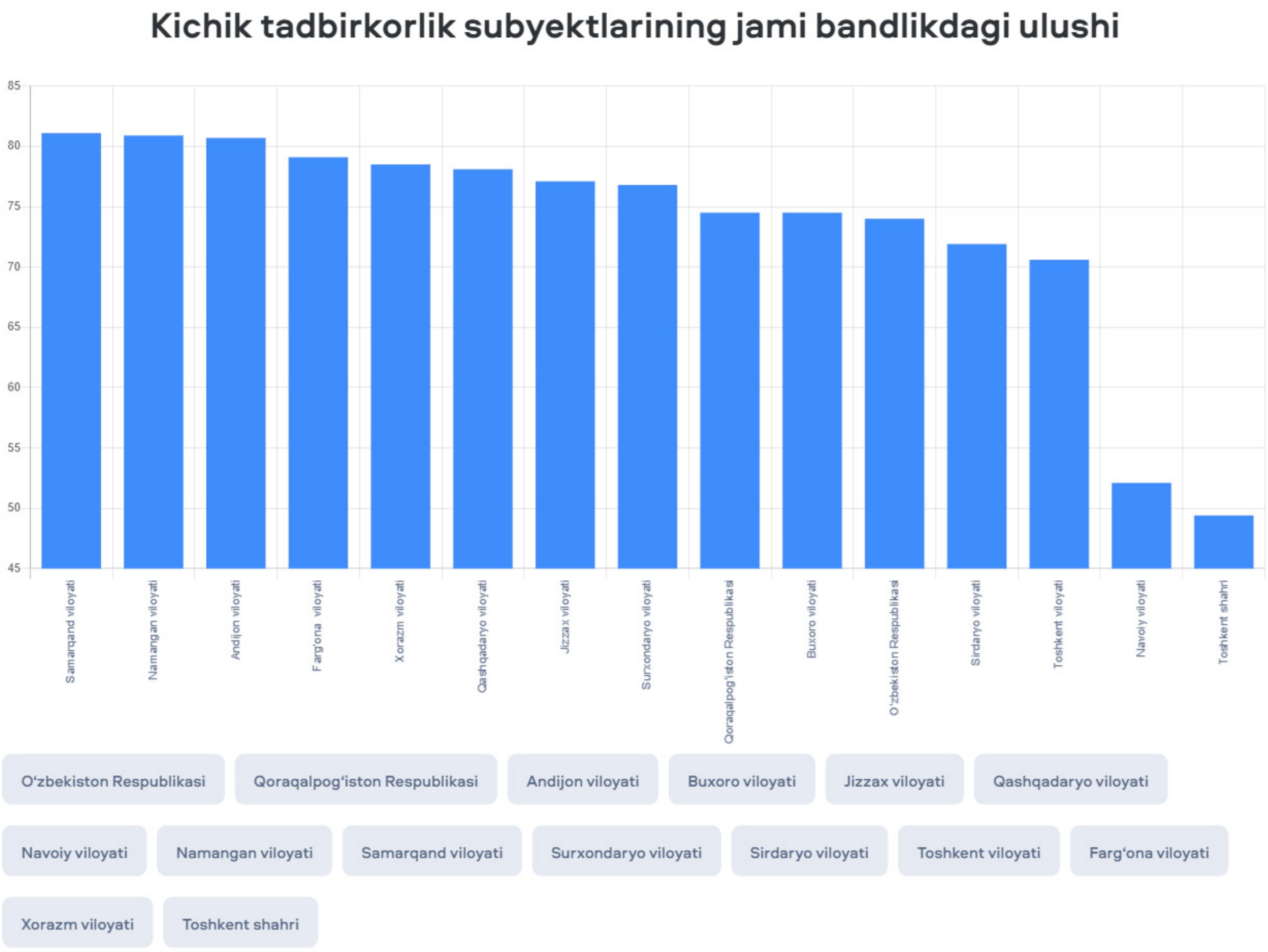

1-rasm. Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi.

Davlat byudjetiga soliq tushumlarini oshirish – Xususiy sektor davlat byudjetining shakllanishida muhim manba hisoblanadi. Soliq to‘lovchilar tarkibida kichik biznes subyektlarining ulushi tobora ortib bormoqda. Ularning faoliyati natijasida byudjetga tushumlar ko‘payib, moliyaviy barqarorlik ta’minlanmoqda. Bu esa davlat xarajatlarini ijtimoiy sohaga yo‘naltirish imkonini kengaytiradi.

Tadbirkorlik madaniyatini rivojlantirish – Aholi orasida tadbirkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish, xususan, yoshlar va ayollarni iqtisodiy faoliyatga jalb etish borasida davlat tomonidan bir qator dasturlar amalga oshirilmoqda. Tadbirkorlikni boshlash uchun o‘quv kurslari, kredit resurslariga imtiyozli kirish imkoniyatlari va maslahat xizmatlari taqdim etilishi natijasida jamiyatda tadbirkorlik madaniyati shakllanib bormoqda.

Qonunchilik islohotlari va institutsional qo‘llab-quvvatlash – Bugungi kunda xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda huquqiy asoslarning mustahkamlanishi muhim rol o‘ynamoqda. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi “Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to‘g‘risida”gi qonuni tadbirkorlarning huquqiy maqomini kuchaytirib, ularning manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan. Shuningdek, Soliq kodeksiga kiritilgan soddalashtirishlar natijasida moliyaviy yuk kamaydi, bu esa tadbirkorlarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda(1-jadval).

1-jadval. Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami YaIMdagi ulushi.

Klassifikator	2020	2021	2022	2023	2024Q1	2024Q2	2024Q3
O'zbekiston Respublikasi	57,5	56,9	54,6	54,5	42,7	47,5	53,8
Qoraqalpog'iston Respublikasi	62,3	61,4	61,8	64,7	49,0	52,7	64,0
Andijon viloyati	72,7	74,6	69,6	68,9	56,4	64,0	69,4
Buxoro viloyati	76,6	77,1	74,1	73,5	62,2	69,5	74,2
Jizzax viloyati	84,1	81,0	78,7	75,6	65,6	68,3	74,1
Qashqadaryo viloyati	74,1	71,8	70,0	70,9	57,6	64,6	70,9
Navoiy viloyati	27,8	29,2	27,9	28,3	18,6	21,5	25,1
Namangan viloyati	76,3	76,2	74,7	75,3	64,4	68,0	74,3
Samarqand viloyati	75,0	74,3	70,8	72,8	68,2	69,8	73,5
Surxondaryo viloyati	78,0	78,4	77,9	78,0	69,5	75,2	78,7
Sirdaryo viloyati	73,0	71,2	67,8	66,3	52,3	60,7	67,2
Toshkent viloyati	52,0	48,2	49,4	52,0	45,2	47,4	52,0
Farg'ona viloyati	73,3	72,4	71,6	72,5	64,0	68,0	72,9
Xorazm viloyati	77,4	75,8	71,9	72,4	63,0	66,6	72,0
Toshkent shahri	53,6	51,1	51,2	51,9	49,7	48,4	50,7

O'zbekistonda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish bo'yicha so'nggi yillarda keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, erkin iqtisodiy zonalar va maxsus sanoat zonalarida tadbirkorlikni rivojlantirish uchun zarur infratuzilma – elektr energiyasi, transport va aloqa tarmoqlari kengaytirilmoqda. Bu esa ishlab chiqarish samaradorligi va logistika qulayligini oshirish orqali biznes yuritish uchun muhim shart-sharoit yaratmoqda.

Shu bilan birga, tadbirkorlikni raqamlashtirish bo'yicha sezilarli qadamlar tashlanmoqda. "Soliq xizmati onlayn" va "Yagona oyna" kabi elektron tizimlarning joriy etilishi natijasida tadbirkorlar uchun soliq hisoboti, litsenziya olish, ruxsatnoma va boshqa jarayonlar soddalashtirildi. Elektron tijorat platformalari orqali kichik biznes vakillari yangi bozor segmentlariga chiqish imkoniga ega bo'lmoqda.

Tadbirkorlarning huquqiy himoyasini ta'minlash maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzurida Tadbirkorlikni rivojlantirish agentligi faoliyat yuritmoqda. Ushbu agentlik xususiy sektor vakillarining manfaatlarini himoya qilish, ularni moliyaviy va axborot resurslari bilan ta'minlash, to'siqlarni bartaraf etish yo'nalishida faoliyat olib bormoqda.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2022–yilning yanvar–mart oylarida kichik tadbirkorlik (biznes) subyektlarining yalpi ichki mahsulotdagi (YAIM) ulushi 44,7 foizni tashkil etgan. Hududlar kesimida esa eng yuqori ulush Jizzax viloyatida qayd etilib, 72,5 foizga teng bo'lgan. 2023–yilda kichik biznesning YAIMdagi ulushi 55 foizdan ortiqni tashkil etgan bo'lib, bu sektorning iqtisodiy tizimdagi o'rni tobora mustahkamlanib borayotganini ko'rsatadi. Eksportda ham xususiy sektorning ulushi ortib, umumiy eksport hajmining 25 foizidan ko'prog'i aynan xususiy tadbirkorlik subyektlari hissasiga to'g'ri kelmoqda.

Davlatimiz tomonidan amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar natijasida tadbirkorlik subyektlari uchun yaratilayotgan qulay muhit ularning investitsion faolligi va ishbilarmonlik kayfiyatini mustahkamlab bormoqda. 2024–yil 1–may holatiga ko'ra, respublika bo'yicha faoliyat yuritayotgan korxona va tashkilotlar soni 99 926 tani tashkil etgan bo'lib, ularning sohalar kesimidagi taqsimoti quyidagicha: savdo – 32 189 ta, sanoat – 11 320 ta, qurilish – 7 248 ta.

Shu bilan birga, 2024–yilning yanvar–aprel oylarida yangi tashkil etilgan tadbirkorlik subyektlari soni 5 472 tani tashkil qilgan. Umuman olganda, 2024–yil 1–may holatiga faoliyat ko'rsatayotgan tadbirkorlik subyektlari soni 89 818 taga yetgan bo'lib, ularning asosiy qismi savdo (35,8 %), sanoat (12,5 %), qurilish (8,0 %) va yashash hamda ovqatlanish xizmatlari (6,4 %) sohalarida to'plangan.

Tadbirkorlik sektori mamlakatdagi aholi bandligining 78 foizini ta'minlaydi. Bu esa xususiy sektorning nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rnini ham ko'rsatadi. O'zbekiston iqtisodiy rivojlanishini yanada erkinlashtirish va raqobatbardosh qilishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning tutgan o'rni beqiyosdir. Bunga quyidagi omillar asos bo'lmoqda:

- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning barqaror negizini tashkil etadi;
- mamlakat farovonligi ko'p jihatdan tadbirkorlik faoliyatining talabga mos, sifatli va tezkor mahsulot yetkazib berishiga bog'liq;

- ushbu soha bozor iqtisodiyotini rivojlantiruvchi lokomotiv vazifasini bajarmoqda;

O‘zbekistonda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning maqsadga muvofiqligi, eng maqbul shakllarini aniqlash ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Yuqoridagi tahlillar asosida xulosa qilish mumkinki, xususiy sektor iqtisodiyotning harakatlantiruvchi kuchiga aylanib, mamlakatda barqaror rivojlanishning muhim poydevorini yaratmoqda.

2-jadval. Kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo’lganlar soni.

Klassifikator	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
O‘zbekiston Respublikasi	10541,5	10128,8	10318,9	9865,7	10080,6	10131,1	10373,3
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	486,0	532,8	532,9	524,8	521,6	528,9	547,6
Andijon viloyati	1110,4	1035,3	1054,6	989,9	1020,0	1040,0	1071,9
Buxoro viloyati	648,7	619,8	606,9	590,5	576,8	579,6	598,4
Jizzax viloyati	378,7	384,5	427,2	418,7	434,1	422,6	427,1
Qashqadaryo viloyati	973,9	965,8	958,1	914,1	943,7	943,8	952,4
Navoiy viloyati	250,6	229,3	227,0	207,4	214,5	209,7	222,2
Namangan viloyati	863,9	872,3	914,7	888,4	907,7	891,9	913,8
Samarqand viloyati	1286,9	1216,1	1205,5	1158,3	1174,7	1197,8	1219,5
Surxondaryo viloyati	802,6	781,0	814,9	770,3	785,5	773,6	776,1
Sirdaryo viloyati	278,4	274,2	267,4	247,5	248,7	244,1	243,0
Toshkent viloyati	968,5	898,8	897,8	833,4	853,3	843,3	872,0
Farg‘ona viloyati	1229,3	1144,5	1185,0	1136,3	1164,7	1190,4	1230,1
Xorazm viloyati	599,2	573,4	591,9	567,9	574,3	579,3	609,8
Toshkent shahri	664,4	601,0	635,0	618,2	661,0	686,1	689,4

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning tutgan o‘rni tobora ortib bormoqda. Amalga oshirilayotgan islohotlar, huquqiy bazaning mustahkamlanishi, elektron xizmatlarning joriy etilishi va qulay infratuzilmaning shakllanishi xususiy sektor faoliyatining jadallashuviga xizmat qilmoqda. Mazkur yo‘nalishdagi davlat siyosati va uning ustuvor maqsadlari quyidagilardan iborat:

- kichik biznesni rivojlantirish uchun qulay iqtisodiy, moliyaviy va institutsional sharoitlar yaratish;
- raqobat muhitini shakllantirish hamda kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshlik darajasini oshirish;
- kichik biznesning investitsion va innovatsion faoliyatini rag‘batlantirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishni qo‘llab-quvvatlash;
- kichik tadbirkorlik subyektlariga o‘z mahsulotlari va intellektual faoliyat natijalarini ichki va tashqi bozorlarda ilgari surishda ko‘maklashish;
- davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlarining samaradorligini oshirish, bunda tadbirkorlik subyektlarining ishtirokini kengaytirish hamda jamoatchilik nazoratini kuchaytirish;
- rivojlantirishning milliy, hududiy va mahalliy dasturlariga kichik tadbirkorlik subyektlarini teng huquqli ishtirokchi sifatida jalb qilish va ular uchun teng imkoniyatlar yaratish;
- dasturlarni amalga oshirish uchun ajratilgan byudjet mablag‘laridan oqilona va samarali foydalanishni ta’minlash, qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining ochiqligi va shaffofligini kafolatlash;
- kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash infratuzilmasi ob’ektlari (biznes-inkubatorlar, konsalting markazlari, texnoparklar) mavjudligini ta’minlash va ularning samarali faoliyat yuritishini qo‘llab-quvvatlash.

Shuningdek, kichik tadbirkorlikni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha ijobiy fikrlar bilan bir qatorda, ba’zi muammolar va takomillashtirishga muhtoj jihatlar ham mavjud. Shu sababli, mavjud mexanizmlarni takomillashtirish, subyektiv to‘siqlarni bartaraf etish, soliq va kredit tizimini yanada soddalashtirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, xususiy tadbirkorlik O‘zbekiston iqtisodiyotining harakatlantiruvchi kuchi sifatida shakllanmoqda. Davlat tomonidan ko‘rilayotgan tizimli choralar, islohotlar va mexanizmlarning bosqichma-bosqich amalga oshirilayotgani ushbu sektorning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikdagi rolini kuchaytirmoqda. Kelgusida tadbirkorlik faoliyatining yanada kengayishi mamlakatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini oshirish, bandlik darajasini barqaror saqlash hamda aholining turmush farovonligini ta’minlashga xizmat qilishi shubhasiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Q. Mambetjanov, A. Sarmanov. O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sektorining rivojlanish tendensiyalari // Iqtisodiyotning real sektori / Реальный сектор экономики. Iqtisod va moliya / Экономика и финансы, 2023. 9 (169).

2. X. T. Qodirov. Tikuv-trikotaj korxonalari eksport salohiyatini xalqaro marketing strategiyalari asosida oshirish. – T.: 2020.
3. M. S. Qosimova. Kichik biznes va tadbirkorlik. – T.: TDIU, 2012; R. A. Sodiqova. O‘zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiya qilish sharoitida kichik biznesda raqobat muhitini shakllantirish. I.f.n. ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya. – T.: O‘zRFA Iqtisodiyot instituti, 2008.
4. Sh. Yuldashev. Maliy biznes i predprinimatelstvo. – T.: Iqtisod-moliya, 2006.
5. N. Q. Muradova. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning nazariy asoslarini takomillashtirish. Iqt. fan. doktori dissertatsiyasi avtoreferati. – T.: 2016.
6. I. A. Karimov. O‘zbekistonning o‘z taraqqiyot yo‘li. – Toshkent: O‘zbekiston, 1993.
7. B. Xodiev. Tadbirkorlik iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018.
8. Q. Jo‘raev, M. Ahmedov. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
9. S. G‘ulomov. Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish asoslari. – Toshkent: Moliya, 2019.
10. A. Allayarov. O‘zbekistonda tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
11. Ch. A. Kulmatov. Theoretical foundations of small business and private entrepreneurship development // 3rd Global Congress on Contemporary Science and Advancements. Hosted from New York, USA. – P. 189.
12. Kichik tadbirkorlik subyektlarining mahsulot (ishlar, xizmatlar) eksporti hajmi. – https://www.stat.uz/uz/rasmiy-statistika/small-business-and-entrepreneurship-2
13. Toshkent shahar statistika bosh boshqarmasi ma’lumoti. – https://toshstat.uz/uz/matbuot-markazi/news/10994-toshkent-shahrida-faoliyat-ko-rsatayotgan-korxona-va-tashkilotlarning-soni-qanchaga-yetdi

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Zokir ALIBEKOV
Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. № 4

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz